

ÖMER SEYFETTİN'İN TÜRK KADINI DERGİSİNDE UZAKTAN EĞİTİM DERSİ: GENÇ KIZLAR İÇİN DOĞAL YAZMAK SANATI

*Merve ÖZBAYRAK**

Geliş Tarihi: 01.10.2020

Kabul Tarihi: 22.10.2020

Atf Bilgisi: Hars Akademi
Uluslararası Hakemli Kültür-
Sanat-Mimarlık Dergisi

Sayı: Özel Sayı

Sayfa: 83-97

Yıl: 2020

Dönem: Ekim

Özet

“Yeni Lisan” makalesiyle Türk edebiyatında bir çığır açan Ömer Seyfettin; Ziya Gökalp ve Ali Canip Yöntem’le birlikte ortaya koydukları “Yeni Hayat” felsefesinin de mimarlarından biridir. Bu felsefeye göre Türk milletinin toptan kalkınması için hayatın hemen her alanında köklü değişikliklere gidilmesi gerekmektedir. Bu değişikliklerin en önemlilerinden biri de dildir. Ömer Seyfettin, halkın dil ve söylem yapısının edebî esere hâkim olması gerektiği fikrini ileri sürmektedir. Kendisi de bir dönem öğretmenlik yapmış olan Ömer Seyfettin, fikirlerini bir nevi uzaktan eğitim şeklinde, süreli yayınlar aracılığıyla ifade etmiştir. Ona göre yazmanın ilk şartı doğallıktır. Bu da millî olanla mümkündür.

Türk Kadını dergisi, Ömer Seyfettin’in dil ve kompozisyonla ilgili görüşlerini belirttiği dergilerden biridir. Burada genç kızlara doğal yazma sanatını öğretmek amacıyla yazılar kaleme almıştır. Bu çalışmada *Türk Kadını* dergisi tanıtılacak, Ömer Seyfettin’in bu dergide yer alan seri yazısı söz konusu edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Ömer Seyfettin, *Türk Kadını* Dergisi, Doğal yazma sanatı.

* Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yüksek Lisans Öğrencisi, Giresun.
merveozbyrk@hormail.com / ORCID: 0000-0003-4834-9538

DISTANCE EDUCATION COURSE IN THE TURKISH WOMEN'S MAGAZINE BY OMER SEYFETTİN: SIMPLE WRITING ART FOR YOUNG LADIES

*Merve ÖZBAYRAK**

First Received: 01.10.2020

Accepted: 22.10.2020

Citation: Hars Akademi
International Refereed Journal of
Culture-Art-Architecture

Issue: Special Issue

Pages: 83-97

Year: 2020

Session: October

Abstract

Omer Seyfettin, that has made a breakthrough with “Yeni Lisan” (New Language) article in Turkish Literature, is also one of the architectures of “Yeni Hayat” (New Life) philosophy which he has revealed with Ziya Gökalp and Ali Canip Yöntem. In this philosophy, it is necessary to revolutionize on every field of life for the complete development of Turkish nation. One of the most important changes is language. Omer Seyfettin holds the view of the necessity of the dominance of the language and discourse of the society. Omer Seyfettin, who has also made teaching for a while, has expressed his feelings over a kind of distance education and periodicals. In his opinion, the first condition of writing is simplicity and this is possible with the national one.

Türk Kadını magazine is one of the magazines that Omer Seyfettin has shared his opinions about language and composition in. He has written up articles on the purpose of teaching simple writing to young ladies. At this study, *Türk Kadını* magazine will be familiarize, and Omer Seyfettin’s serial writings that are in this magazine will be mentioned.

Key Words: Omer Seyfettin, *Türk Kadını* Magazine, Simple writing art.

* Giresun University, Faculty of Science and Letters, Department of Turkish Language and Literature, Graduate Student, Giresun. merveozbyrk@hotmail.com / ORCID: 0000-0003-4834-9538

Giriş: Türk Kadını

II. Meşrutiyet, kadın hareketlerinin ön plana çıkmasına ve kadınların sosyal hayatta yer edinebilmelerine büyük oranda zemin hazırlamıştır. Dönem itibariyle Türk kadını, basın hayatında sesini eskiye nazaran daha fazla duyurabilmiştir.¹ “*Hemen her türlü süreli yayın, II. Meşrutiyet'in getirmiş olduğu serbest ortamdan faydalanarak birkaç ay için de olsa kendisine vitrin bulma imkânına kavuşmuştur*” (Türk 2017: 63). II. Meşrutiyet'ten 10 yıl sonra yayın hayatına başlayan *Türk Kadını* dergisi de süregelen bu geniş imkânlardan faydalanarak kadının toplum nezdindeki konumunu belirlemeye çalışmıştır. Dergi, kadının eğitilmiş bir fert, eş ve anne kimliğiyle toplumda var olabilmesini amaçlamış ve bu amaçla da ideal Türk kadını portresini çizmeye çalışmıştır.

Türk Kadını dergisi ilk olarak *Türk Kızı*² ismiyle yayımlanır. Derginin ilk sayısında yer alan “Nasıl ve Niçin” başlıklı yazıda; “[...] *şu anda Türk Kadını olarak okuduğunuz mecmua birkaç hafta evveline kadar “Türk Kızı” idi. Fakat her zî-hayat gibi o da ilk doğduğu gibi kalmadı. İrşâd, teşvik, muavenet gıdalarıyla kuvvetlendi, büyüdü ve işte bir kadın olarak huzurunuzda çıkıyor*” (Türk Kadını 23 Mayıs 1334: 2) ifadesine yer verilerek bu durum açıklanır. Yine aynı yazının devamında derginin çıkış amacı; “*Kadınlığa, memlekete, istikbale hizmet... ve mukaddimelerde söylenmeyen, fakat her şeyin mahrekini teşkil eden bir şey daha: Menfaat...*” (Türk Kadını 23 Mayıs 1334: 2) olarak belirtilir.

Dergi, kadınlara her şeyden önce fikirlerini özgürce dile getirebilecekleri bir ortam sunmayı amaçlar. Bunun en önemli göstergesi ise ilk sayıda yer alan “Hanımlarımızın Fikirleri” başlıklı duyurudur. Bu duyuruda gönderilecek yazıların kısa olması ve müstear isimlere yer verilmemesi üzerinde durulur. Dergi yönetimi tarafından dergiye yazılan mektuplar için bir köşe ayrılmış olup, burada kadınların sorunlarına çözüm önerisi sunulacak yol gösterilmektedir. Böylelikle *Türk Kadını*, okuyucusuyla arasındaki iletişimi sağlamış olur.

Derginin düzenlemiş olduğu anket ve müsabakalarda samimiyet ve ciddiyet önemsenen bir diğer durumdur. Öyle ki dergideki “Hanımlarımıza Bir Soru”³ başlıklı anket, ankete verilen cevaplardaki ciddiyetsizlik nedeniyle kaldırılmıştır. *Türk Kadını* dergisi,

¹ II. Meşrutiyet Döneminden 1928'e kadar olan süre zarfında tespit edilmiş kadın dergileri için bk. Esra Fahriye Poyraz (2010). *II. Meşrutiyet Kadın Dergiciliği ve Türk Kadını Dergisi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi, s. 12-14.

² Bu isimde bir dergiye rastlanmamıştır.

³ Bk. Türk Kadını, “Hanımlarımıza Bir Soru”, C. 1, Y. 1, S.3, 20 Haziran 1334, s. 48.

kadın konusunda bir dergiden daha fazlasını yapmaya çalışmıştır. Kadın ve genç kızlara yönelik “Türk Kadını Dershane”i” adıyla dershane açılır. Burada yabancı dil, musiki gibi kadınların gelişimine katkı sağlayacak birçok farklı alanda ders verilir. Dergi, “Türk Kadını Neşriyatı” adıyla neşriyat alanında da yerini alır. Müfide Ferit’in *Aydemir* adlı romanı ise yayımlanacak ilk eser olarak duyurulur.

Türk Kadını; şiir, hikâye, makale, mektup, sohbet, fıkra, anket gibi çalışmalarıyla kadın ve toplumun gelişimini hedeflemiştir. Dergi, ilk sayısından son sayısına kadar yayınladığı çalışmalar ve yapmış olduğu faaliyetlerle kadınlara rehber olma amacı gütmüştür.

Türk Kadını Dergisinin Şekil / İçerik Özellikleri ve Yazar Kadrosu

Türk Kadını dergisi, 22 Mayıs 1334 (1918)’te İstanbul’da yayın hayatına başlar. Muallim Ahmet Halit idareciliğinde yayımlanan dergi 8 Mayıs 1335 (1919)’te 21. sayısı ile yayın hayatına veda eder. 16. sayının bir haftalık gecikmesinin dışında dergi, yayımlandığı süre boyunca düzenli olarak on beş günde bir çıkmıştır.

Yayın hayatı boyunca İstanbul’daki 3 ayrı matbaada çıkan derginin ilk 12 sayısı Orhaniye Matbaası’nda, 13’ten 19’a kadar olan sayıları Ahmediye Matbaacılık Şirketi’nde, son iki sayısı ise Mahmud Bey Matbaası’nda basılır.

19. sayının kapak resmi

Derginin kapak düzenine bakıldığında ilk 13 sayı boyunca büyük oranda aynı kaldığı görülür. Sağ üst köşede Rumi takvimle tarih verilir, ortada sayı, sol üst köşede ise “Birinci sene birinci cild” ibaresi kullanılır. Hemen altında ortalanmış bir vaziyette derginin adı yer alır. Onun altında “Kadınlar için çalışır, on beş günde bir çıkar” klişesi bulunmaktadır. 17. sayıdan itibaren ise kapağın renklendirildiği görülür. Kapakta, fonda Türk bayrağı, önünde ise kanepede oturmuş kitap okuyan bir kadın resmi bulunur. Bu resim 21. sayıda yerini lale figürüne bırakır.

Derginin fiyat bilgisine bakıldığında 1. ve 16. sayılar arasında 5 kuruştan satıldığı görülür. 17-

21. sayılarda ise 7.5 kuruştur. 1. ve 17. sayılar arasında senelik aboneliği 120, altı aylığı 60 kuruştur. 18. sayıda 180 kuruş, altı aylığı 90 kuruş olan abonelik 19. sayıdan sonra indirimle gidilerek seneliği 150 kuruş, altı aylığı 80 kuruştan satılır. Bununla beraber derginin abone sayısını arttırmak için bedava abonelik gibi kampanya düzenlediği de görülür.⁴ Dergideki ilan ve reklamlar ise son sayfa ya da kapakta yer almıştır.

Başta 16 sayfa olarak yayın hayatına başlayan *Türk Kadını*, 13. sayıdan itibaren 20 sayfa olarak devam etmiştir. İlk sayıdan son sayıya kadar sayfa sayısında süreklilik göstererek toplamda 337 sayfaya ulaşmıştır. Dergi, son sayısında “Fevkalade Nüşamız”⁵ başlıklı duyurusunda 23, 24. ve 25. sayıları için aldığı kararı duyurmasına rağmen 21. sayısında sebebi belirtilmeksizin yayın hayatına veda etmiştir.

Türk Kadını dergisinin yazar kadrosuna bakıldığında dönemin meşhur isimlerinin yanı sıra derginin yeni isimlere de kapı araladığı görülür. Yayın hayatı boyunca kadın erkek fark etmeksizin elliden fazla isme ev sahipliği yapan dergide en çok eseri yayımlanan sanatçılar şu şekildedir; Halide Nusret (Zorlutuna) (13), Mehmet Arif (13), Faruk Nafiz (Çamlıbel) (12), Nezihe Rikkat (N.R) (11), Abdülfeyyaz Tefvik (11), Orhan Seyfi (Orhon) (9), Ömer Seyfettin (9), Ethem Nejat (8), Sevim Türkan (8), Şüküfe Nihal (Başar) (8), Ahmet Edip (6), Reşide Jerda (5), İbrahim Alaaddin (Gövsa) (4), Necmettin Sadık (4), Tahsin Nejat (4), Cemile Orhan (3), Halit Fahri (Ozansoy) (3), Kazım Nami (Duru) (3), M. Şekip (Mustafa Şekip Tunç) (3), Perihan Saide (3), Akil Koyuncu (2), Basri Lostar (2), Emin Sait (2), Hıfzı Tefvik (Gönensoy) (2), İsmail Hakkı (Baltacıoğlu) (2), Mutia Sabri (2), Müfide Ferit (Tek) (2), Nüzhet Sabit (2), Ragıp Nurettin (2), Sabiha Nurunnisa (2).

Türk Kadını, bir kadın dergisidir. Bu hedef kitlesini ağırlıklı olarak kadın okuyucuların oluşturmasında ve kadın yazarların dergideki pozisyonunun ön plana çıkmasında etkili olmuştur. Derginin kadın yazar kadrosunu; Halide Nusret, Şüküfe Nihal, Müfide Ferit, Sevim Türkan, Fatma Bedia, Beyhan, Cemile Orhan, Elise', Firdevs Necdet, Hamdiye Vecihi, Hamide, Mutia Sabri, Nükhet Nüvaziş, Perihan Saide, Müveddet Faik, Seniha Cemal, Süheyla Muhterem, Mutia Sabri, Muazzez Abdülfeyyâz, Sabiha Nurunnisa'nın gibi isimlerin yer aldığı sanatçılar oluşturmaktadır. Bununla beraber eğitimin önemli bir yere sahip olduğu dergide; Ahmet Edip, İsmail Hakkı, M. Şekip, Ahmet Arif gibi eğitimci kişiler de yer almıştır.

⁴ Bk. *Türk Kadını*, “Meccanen Abone Kaydediyoruz” C. 1, Y. 1, S. 8, 29 Ağustos 1334, s. 127.

⁵ “*Türk Kadını*'nın (23, 24, 25)inci sayıları birlikte olarak fevkalade bir nüsha halinde çıkarılacak ve en büyük edibe ve ediplerimizin yazılarını muhtevî olacaktır” bk. *Türk Kadını* 8 Mayıs 1335 / 1919: ön kapak.

21 sayı boyunca yayın hayatına devam eden *Türk Kadını*, sürdürdüğü yayınlar ve etkinliklerle beraber kadınların düşünce dünyalarını genişletip zenginleştirir. Moda, edebiyat, feminizm, mutfak bilgileri, kadın ve aile hayatı, sağlık gibi çeşitli konular üzerine eğilir. Batı etkisinde gelişen feminizm anlayışını kendi değerlerine göre yorumlayarak sunan dergi, kadının donanımlı bir birey olarak yetişmesine önem verir. Bu amaçla bünyesinde bulundurduğu eğitimci yazarlar ve sanatçılarla eğitim konusunu ağırlıklı olarak işleyip okul görevi de üstlenir.

Ömer Seyfettin ve Türk Kadını

Ömer Seyfettin, *Türk Kadını* dergisinde 2. sayıdan başlayarak son sayıya kadar derginin yazar kadrosu içerisinde yer alır. Sanatçının şiir, hikâye ve yazma sanatını konu alan yazılarıyla 14 sayıda imzasına rastlanır. İlk olarak derginin 1 Ağustos 1334 tarihli 2. sayısında “Bir Yıl Evvel Aydınlanan Perdeye” isimli şiiri yayımlanır. 5 sayılık bir aranın ardından dergide tekrar görülen sanatçı 8. sayıdan 12. sayıya kadar aralıksız olarak yayımlanan seri hikâye “Harem”i yazmaya başlar. Daha sonra ise *Türk Kadını* dergisinin 14-19. ve 21. sayılarında tefrika edilmek üzere “Genç Kızlarımız İçin Altı Derste Tabii Yazmak Sanatı” isimli seri yazı yayımlamıştır. Serinin son yazısı ise derginin kapatılması sebebiyle yayımlanamamıştır.

Sanatçı, seri yazısıyla derginin yayın politikasına uygun olarak kadınların doğru ve etkili yazmasına hizmet etmeyi amaçlamıştır. Aynı zamanda bu yazısı “Yeni Lisan” makalesinde ifade ettiği fikirlerin de derse uyarlanmış halidir.

Ömer Seyfettin, özellikle II. Meşrutiyet sonrasında yoğunluk kazanan, kadınların dinî ve millî konularda eğitilerek sosyal hayata katkı sunacağı şekilde yetiştirilmesi için uğraşan bir aydındır. Bir öğretmen olarak genç kızların eğitimini uzaktan da olsa yapma gayreti içinde olan Ömer Seyfettin, süreli yayınlar aracılığıyla bu eğitimi çağında yapmaya çalışmıştır. İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin II. Meşrutiyet sonrasında Osmanlı birliğinin mümkün olmayacağını anlaması sonucunda yeni bir dünya görüşü arayışına girdiği, bunun sonucunda ise “Yeni Hayat”⁶ felsefesini geliştirdiği görülmektedir. Hayatın hemen her alanını kapsayan bu felsefeye Türkçülük fikri temel teşkil eder.⁷ Bununla birlikte “Yeni

⁶ Bk. Hatem Türk, “Ziya Gökalp ve Yeni Hayat”, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 12(30) 2017, 463-474. Doi: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12787>

⁷ Ziya Gökalp, *Genç Kalemler* dergisinde Demir Taş imzası ile yayımlanmış olduğu “Yeni Hayat ve Yeni Kıymetler” başlıklı yazısıyla birlikte “Yeni Hayat” anlayışının kapsamını belirler: “Bilirsiniz ki, hayat tabiri gayet umumî bir manaya dalâlet eder. Bu kelimedede iktisadî, ailevî, bediî, felsefî, ahlâkî, hukukî, siyasî bütün hayatlar da mündemidir. Yeni hayat demek

Hayat" anlayışının en önemli özelliği, Türk halkının tüm kitleleriyle hayata dâhil olması ve devletin kötü gidişatını engellemesi için bilinçlendirilmesidir.

Bilinçlenmenin sağlanması için okuma-yazmanın yaygınlaştırılması öncelik olarak görülmüş, kadınların da okur-yazarlığı ciddiyle istenmiştir. Geniş halk kitleleri ve kadınların okuryazarlığının sağlanması için nelerin yapılması gerektiğini de yine "Yeni Hayat" anlayışında görmek mümkündür. Ömer Seyfettin de bu anlayışı yayımlamış olduğu "Genç Kızlarımız İçin Altı Derste Tabî Yazmak Sanatı" yazısıyla görünür kılmaya çalışmıştır.

"Yeni Hayat" anlayışının bir gereği olarak Ömer Seyfettin, Türk halkının toptan geliştirilmesi gerektiğini düşünerek yazı hayatını buna göre şekillendirmiştir. Zamanın şartları gereği dışarı çıkma, okula gitme imkânını bulamayan özellikle genç kızlar için de süreli yayınları kullanarak kendince bir eğitim modeli geliştirmiştir. Bu gün daha fazla anlam kazanan bu durum, Ömer Seyfettin'in öğretmen kimliğinin bir neticesidir. İroni kabiliyeti yüksek, kendini geliştirme çabası hiç bitmeyen yazarın bu ders süreci kendine mahsus özellikler barındırmaktadır.

Genç Kızlarımız İçin Altı Derste Tabî Yazmak Sanatı

Ömer Seyfettin'in "Genç Kızlarımız İçin Altı Derste Tabî Yazmak Sanatı" adlı yazı serisi aile kurumunun temelini teşkil eden ve geleceğin inşasında başrolü oynayan kadınların daha doğal ve etkili yazmasını sağlamak amacıyla kaleme alınmıştır. Önceki dönem Osmanlı yaşantısında yazmanın son derece kısıtlı olduğu düşünüldüğünde Ömer Seyfettin'in bu girişiminin önemi daha da artar.

Arapça ve Farsça gibi başka yabancı dillerin mantığıyla okuma-yazmayı öğrenmenin son derece zor olduğunu fark eden "Yeni Hayat"çılar, sanat ve kültür dilinin yanında ilim dilinin de halkın kullandığı kelimelerden oluşması gerektiğini savunmuşlardır. Böylelikle insanların ancak ana dillerinde başarı elde edebileceklerini söylemişlerdir. Ömer Seyfettin de söz konusu yazısında "doğallık"a odaklanarak dil öğrenme anlayışını ortaya koymaktadır. Bir öğretmen olarak Ömer Seyfettin, yazısına "Sevgili Kızlarım, Semiramis ve Hamiyet'e" ithafıyla başlamakta ve yazının gerekçesini şöyle açıklamaktadır:

(yeni iktisat, yeni aile, yeni bedâat, yeni felsefe, yeni ahlâk, yeni hukuk, yeni siyaset) demektir" (Demir Taş 10 Ağustos 1327: 138).

“Bu yaz tatilinde on beş günde bir evinize gelip size edebiyat dersi vereceğimi çok muhterem babanıza vaat etmiştim. Bahar sonunda biriniz hastalandığınız için derslerimize başlayamadık. Ben işte gelecek tatili beklemiyorum. Size söyleyeceğim şeyleri buraya yazarak vaadimi yerine getirmeğe çalışıyorum. Güzel yazın ayrı ayrı altı gününde kapanıp dinleyeceğiniz tavsiyeleri bu abus kışın güneşsiz, renksiz, neşesiz altı saati içinde birden bire okuyuvermek daha muvafık değil mi?” (Ömer Seyfettin 1 Kânûn-ı Evvel 1334: 216).

Ömer Seyfettin, “Doğru Yazmak” olarak ifade ettiği birinci dersin hemen başında “eski kitabet itikadı”nın terkip fikrine dayandığını söylemektedir. Sanatçı konuya girmeden önce eski tarzın yanlışlığını ve bunun sonucu olarak Türk nesir dilinin gelişmediğini ispat etmeye çalışır. Buna göre eskilerin müptelası Türkçe, Arapça ve Farsça’yı bir araya getirme gayretidir. Ömer Seyfettin, bu durumun ortaya çıkardığı manzarayı “*Eline kalem alan Arapça, Acemce iyi bildiğini göstermeye kalkar, birbiri arkasına birçok cazcaflı terkipler düzderdi*” (Ömer Seyfettin 1 Kânûn-ı Evvel 1334: 216) sözleriyle dile getirmiştir. Osmanlı’da edebiyat dilinin Arapça ve Farsça olduğunu, lügatlerde Türkçe kelimelere yer verilmediğini, bunun kaynağıninsa ümmet devrinin medrese sistemi olduğunu, bu sistemin her düzeydeki okula girdiğini “*Biz hep bu terkipleri ezberlerdik. En kurnazımızın cebinde mükemmel bir ‘terkip müntehabâtı’ vardı*” (Ömer Seyfettin 1 Kânûn-ı Evvel 1334: 216) diyerek açıklamaktadır. Sanatçıya göre bu dil anlayışı sadece heveskârlarda değil Ahmet Şuayb, Hüseyin Kâzım, Abdülhak Hâmit, Cenap Şahabettin gibi en ünlü sanatçılarda da vardır. Ömer Seyfettin, dönemin hemen her sanatçısının bol terkipli ve Arapça, Farsça kelimeleri içeren metnlerinin süs olsun diye kurulduğunu iddia etmektedir.⁸ “Türkçe güzel yazılmaz” anlayışının sanatçıları millî dilden mahrum bıraktığını savunan Ömer Seyfettin, Victor Hugo’nun dilinin ve gramerinin halkla aynıyken Türk edebiyatında durumun farklı olduğunu söyler. Türk sanatçıların tabî lisanın zevkini tatmadığını, bu yüzden gerçek sanatı yakalayamayıp garip bir duruma düşüklerini dile getirir.

⁸ Ömer Seyfettin, aynı düşüncüyü *Türk Sözü* dergisinde yayımlanan “Halk Nedir?” başlıklı yazısında da vurgular. Sanatçı, Nergisi, Şinasi, Halit Ziya, Tevfik Fikret, Abdülhak Hâmit gibi farklı dönemden sanatçıların isimlerini sıralayıp, eserlerindeki terkiplere dikkati çekerek dilde gerekli hassasiyetin gösterilmediğini dile getirir. Tüm hayal ve hakikati halkın ruhunda gören sanatçı, ancak halkın kullandığı lisanın kullanılmasıyla ilerleme kaydedebileceğini ve bu yolda gençlerden yana umutlu olduğunu vurgular. Sanatçı daha sonra yazısını; “*Ey gençler! Biz onlar gibi çorak kalmayalım. Kendi düşündüklerimizi halkın, yani milletin lisanıyla yazalım ve İstanbul Türkçesi’ni bütün Türklüğün edebî lisanı yapalım. O vakit biz onlar gibi sağken unutulmayacağız. Öldükten sonra iyi ruhumuz kabrimizin üzerinde torunlarımızın ihtiramla gezindiğini göreceğiz ve Türklük yaşadıkça namımızın hamiyet ve şefkatle anıldığını işitecek*” (Ömer Seyfettin 17 Nisan 1330: 11) sözleriyle tamamlar.

Sanatçı, zamanın milliyet asrı olduğunu belirtir. Her milletin yalnız bir millet olarak var olabileceği vurgusunu yaparak, dilin biricikliği üzerinde durur. Yazının devamında ise Şinasi'nin tabii lisanın konuşulan lisan olduğunu bilmediği için yaptığı "Safi Türkçe"⁹ girişiminin de yanlış sonuç verdiğini iddia eder. Çünkü dünyada karışmamış millet ve dolayısıyla karışmamış dil yoktur. Bundan ötürü kelimelerin yabancı kökenli olmasından çok halkın malı olup olmadığına ve dildeki yerleşmişliğine bakılmalıdır. Bu yönüyle Ömer Seyfettin'in dil milliyetçiliği konusunda müsamahakâr ve esnek olduğu görülmektedir.

Ömer Seyfettin, bir lisanı doğru yazmanın şartının o lisanın tabiatını bozmamak olduğunu söyler. Divan edebiyatı sanatçılarından Fuzûlî, Bâkî, Nef'î, Nedim gibi Namık Kemal, Halit Ziya, Süleyman Nazif, Cenap Şahabettin'in de suniliğe düşmüş, eserlerinin lafız ve mana yanlışlarıyla dolu olduklarını belirtir. Sanatçı, Divan edebiyatı ve Edebiyat-ı Cedidecilerin samimi iken güzel yazdıklarını ancak kendilerini zorladıklarında suniliğe düştüklerini ifade eder. "*Her lafzın bedii kıymeti mensup bulunduğu lisan içindedir*" (Ömer Seyfettin 26 Kânûn-ı Evvel 1334: 235) diyerek dilin doğal yapısında eserler verenlerin başarılı olduğunu "*Tabiat, güzelliğin en büyük bir miyarıdır*" (Ömer Seyfettin 26 Kânûn-ı Evvel 1334: 235) sözleriyle belirtir. Medreseden gayri millî bir ilim öğrenen eskilerin zevkinin hasta olduğunu söyleyerek, dersin sonunu dört maddeyle özetler:

- "1. Arapça Acemce kaideleriyle yapılmış terkip kullanmamak. (Sadrazam, şeyhülislam, sevk-i tabii ve ilh. gibi klişe haline geçmiş istilahlar müstesna... Onları kullanabilirsiniz.)*
- 2. Arapça, Acemce cem edatı kullanmamak (talebe, Müslüman, ahlak, hukuk ve ilh. gibi klişe olmuş müfret mahiyetini kesp etmiş tabirler müstesna.)*
- 3. Konuştuğumuz gibi yazmak. Cümlelerinizi sun'î atıflarla uzatmaya değil, daima kısaltmaya çalışmak.*
- 4. Konuşulan tabii lisanda mukabilleri bulunan lâfızların Arapça, Acemcelerini yazmamak. (Mesela 'örtü' varken 'sütre', 'ateş' varken 'nâr', 'derin' varken 'amik', ve ilh... gibi ezberlenmiş lüzumsuz kelimeleri yazmayacaksınız)" (Ömer Seyfettin 26 Kânûn-ı Evvel 1334: 235-236).*

⁹ Şinasi, *Müntehat-ı Eş'arım* adlı küçük şiir kitabında bazı dörtlüklerin başına "Safi Türkçe" ibaresini kullanmıştır. Bu şiirlerde Türkçe kökenli kelimelere yer veren şairi, Ömer Seyfettin bu yazısında eleştirmektedir. Bk. Şinasi (2005). *Bütün Eserleri*, (haz. İsmail Parlatur - Nurullah Çetin) Ankara: Ekin Kitabevi, s. 23 / 29.

Ömer Seyfettin, insanların konuşurken kendi ana dilini doğru kullanacağını, küçük çocukların dahi duygularını ifade ederken grameri doğru kullandıklarını öne sürer. Bununla beraber dildeki suniliğin insanı yanılsıza sürükleyeceğini, bu sebeple de kıymet verilmemesi gerektiğini söyleyerek birinci dersini bitirir.

Sanatçı, ikinci derse “Yazmaya Heves Etmeden Okumak” başlığını koymuştur. Dersin başında da yazmanın ön şartı olarak okumanın gerekliliğini söyler ve en önemli sorulardan birinin “ne okuyalım?” olduğunu ileri sürer. Sorusuna cevap olarak, eski divanlar, Şinasi’den sonrakiler ve en yenileri söz konusu eder. Ömer Seyfettin, bu soruyla birlikte hepsine birden, bunların hiçbirinin genç kızlara yazmayı öğretemeyeceğini söyler. Ancak o, öğrenmenin karşısında olmadığını; “*Bir insan kendi edebiyatının tarihini bilmezse mümkün değil millî bir satır yazamaz*” (Ömer Seyfettin 9 Kânûn-ı Sani 1335) diyerek açıklar. Bunları ilim için, merak için öğrenmek gerektiğini anlatır. Ama yazmayı öğrenme aşamasında eski edebiyatın zararlı olabileceğini; “*Bu gün bizim gayemiz asrî olmak, millî olmak, hülâsa: tabîi olmaktadır. Mütemediyen Edebiyât-ı atıkanın eserlerini okumak zevkimizi bozar. Bizi tabiattan ayırır. Sun’îlik uçurumuna sürükler. ‘Lafızcılık’ tehlikesine maruz kalırız. Edebiyât-ı atıkayı sevip taklide kalkmak, müzedeki kavukları, şalvarları, sarı çedik papuçları giyip sokağa çıkmak demektir*” (Ömer Seyfettin 9 Kânûn-ı Sâni 1335: 247) ifadeleriyle ispata çalışır.

Sanatçı, Namık Kemal ve Abdülhak Hâmid’in de faydalı olmakla birlikte şekil ve kelime dünyası olarak son derece kusurlu olduğunu, Namık Kemal’in eserlerinin anlamı için okunması gerektiğini söyler. Bunun yanı sıra metodolojiyi önemseyen ve Avrupa’dan alınması gerektiğini savunan Ömer Seyfettin, Edebiyat-ı Cedidecilere de bir eleştiride bulunur. Edebiyat-ı Cedidecilerin de Batı’yı anlamış olarak roman türünün terkip, hareket ve tertibini başarılı bir şekilde yaptıklarını ancak onların da düştükleri sıkıntının tabîi dille yazmamak olduğunu söyler. Sanatçıya göre Edebiyat-ı Cedideciler, ifade sanatını Avrupa’dan layıkıyla öğrenmiş ancak doğal dilden uzaklaşmışlardır. O yüzden bu sanatçılar doğallıkla suniliği anlamak için okunmalıdır.

Ömer Seyfettin, yeni yazarlardan Refik Halid’in doğal dile en çok yaklaşan yazar olduğunu belirtir. Halide Edip ve Yakup Kadri’de ise hâlâ klişe tamlamalar yer almaktadır. Yusuf Ziya, Faruk Nafiz ve Orhan Seyfi’nin ise başarısını göstererek Orhan Seyfi’nin Türk edebiyatının ilk samimi şairi olduğunu söyler.

Sanatçı, çağdaşları olan Ahmet Haşim, Tahsin Nahit, Halid Fahri, Ali Emiri, Celal Nuri gibi sanatçıların Tanzimat’la gelen yeniliklerin aksine Divan edebiyatına özenmelerini

yadırgamakta ve “artakalanlar” dediği bu sanatçıların da suniliğın anlaşılması için okunması gerektiğini ifade etmektedir. Ona göre asıl okunması gerekenler, konuşulan lisanla yazılmış, Türkçenin hakiki bünyesi olan Âşık Garib, Leylâ ile Mecnun, Tahir İle Zühre, Âşık Kerem, Şahmaran gibi millî hikâyelerdir. Ancak bunlar da yazmayı tamamiyle öğretmez, bunun için Garp medeniyetinin içine girmek gereklidir. Bu da beraberinde Batı dillerinden en az birini bilmeyi zorunlu kılmaktadır. Sanatçı, Batı dilleriyle klasiklerin okunması gerektiğini belirtir. Bunların başında pek çok dile çevrildiği halde Türkçeye çevrilmemiş olan ve “hayatın olduğu gibi satırlara nakledildiği” Homeros’un yapıtları gelmektedir.

Ömer Seyfettin, üçüncü derste “lisan” ve “beyan” kavramları üzerinde durur. Sanatçı, lisanın bir milletin tüm bireyleri arasında ortak olduğunu ve yerel ağızda da yüksek zümre dilinde de ortaklık bulunması gerektiğini söyler. Ancak bizim kültürümüzde bunun farklı olduğunu, şairlerin lisanlarıyla halkınkinin birbirinden ayrıldığını belirtir. Halk, Türkçe dil kurallarıyla konuşurken, yüksek zümrenin Arapça ve Acemce kuralları zorladıklarını söyler. Oysa Avrupa’da da halkla aydınların dili aynıdır. Bu da Avrupa’da halkın okuyup kendini bulacağı eserlerin doğmasını sağlamıştır. Böylece halk okuryazar hale gelmiş, aydınlanmıştır.

Beyan, dilin şahsa göre değişen bir özelliğidir. Hayaller, hisler, teessürlerin resmi olan beyan, şahsidir, diyen sanatçı bunlara bolca örnek vermektedir. Sonuç olarak bir milletin bütün duygularını anlatacak kelimeler dünyası olduğu ve bunları herkesin kabul ettiği dil bilgisi kurallarıyla kolayca ifade ettiğini söylemektedir. Her insan duygularını en kolay kendi diliyle söyleyebilmekte, başka bir dille anlatmaya çalışınca da zorlanmakta, başarısız olmaktadır. Sanatçıya göre; “*şair, muharrir herkesten yalnız beyanıyla ayrılmıştır. Kelimeleri, sarfi, nahvi halk ile müşterektir*” (Ömer Seyfettin 25 Şubat 1335: 285).

Ömer Seyfettin öncekilerden farklı olarak bu dersin sonunda öğrencileri ödevlendirir:

“1. Bu güne kadar yazılan edebiyat kitaplarının hayata uygun gelmeyen düsturlarına isyan etmek.

2. Ekrem Bey’in, Muallim Naci’nin kitaplarına değil, hayata inanmak.

3. Türkçe kelimeleri Arapça, yahut Acemce yazmakla haiz oldukları mânâları değiştirebilmek vehmine kapılmamak!” (Ömer Seyfettin 25 Şubat 1335: 285).

Sanatçı, dördüncü dersin adını “Mânasızlıklardan Sakınmak” olarak adlandırmıştır. Bu yazısında bazı eserlerin yapıca kusursuz olsa da bir anlam içermemesinin büyük bir sorun

olduğunu, böylelerinin boş eser olduğunu söylemektedir. Genç kızların, üslup endişesinden ziyade boş, manasız eserler yazmaktan uzak durmasını “*Yazacak şeysi olmayan da eline kalem almamalıdır*” (Ömer Seyfettin 25 Mart 1335: 300) sözleriyle vurgular. Genç kızlara yazma konusunda şu bilgileri verir:

“Ne yazacaksınız? Bir mektup mu? Bir mensure mi? Bir hatıra mı? Evvela zihnen onu kararlaştırınız. Bir hissinizi mi, bir fikrinizi mi kendinizden başka birisine telkin edeceksiniz. Onu iyice düşünün. Diğer hatıralarınızdan ayırınız. [...] Mevzunuz ne olursa olsun, her ne yazacaksanız mutlaka, sırayla üç unsuru ihtiva edecektir:

- 1. Yazacağınız şeyin aslı,*
- 2. Bunun tafsili, tahlili,*
- 3. Çıkardığınız yahut telkin etmek istediğiniz netice... ”* (Ömer Seyfettin 25 Mart 1335: 300).

Sanatçı, yazının türü ne olursa olsun başı, ortası ve sonunun olduğunu söylemekte ve giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinin içeriklerini açıklamaktadır. Ömer Seyfettin'e göre yazmak, kendi maksadını başkasına tebliğ etmektir. Bu yüzden önce teşhir, sonra tahlil ve son olarak da netice olmalıdır ki bu, eserin insicamını sağlamaktadır. Tevfik Fikret'in *Rübâb-ı Şikeste*'sinin bu kompozisyonu gayet mükemmel gösterdiğini ifade eder. Ömer Seyfettin, anlatılacak bir mevzu yoksa yazmaya çalışılmaması gerektiğini söyler. Ona göre yazının uzun ya da kısa olmasının önemi yoktur önemli olan canlı olmasıdır. Canlılığı öldüren unsurun ise taklit olduğunu söyleyen sanatçı, bu dersin sonunu Dostoyevski'nin bir sözüyle bitirir: “*Başkasının söylediği büyük bir hakikati tekrar etmekten, kendi kendine bir yalan uydurup söylemek daha hayırlıdır. Çünkü birinci halde papağan, ikinci halde insansınız*” (Ömer Seyfettin 25 Mart 1335: 301).

Ömer Seyfettin, beşinci ve son ders olan dersin konusunu da “*Tabiî Aletler*” olarak belirlemiştir. Bu başlık altında nazım merkezli olarak vezin konusunu anlatan yazar, dinî nedenlerle Acem vezninin Türkçeye girişinden bahsetmektedir. Halkın kendi zevk ve estetiğiyle kendi sanatını, kendi malzemesiyle ifade etmesine rağmen zevk sahibi aydınların aruzla yazmaya başlamasından dolayı doğaya aykırılık olmuştur. Sanatçıya göre Acem aruzu Türk dil yapısına uyumlu olmadığından kelimelerin millî ahengini bozar. Bu, aruzun kötü olduğunu göstermez. Başka bir milletin malzemesi olduğundan o milletin diline uyumlu

olduğu anlamına gelir. Her milletin özellikleri ayrı olduğu gibi dili ve sanat kuralları da ayrıdır ve bu kurallar milletin uyum içindedir. Dolayısıyla Türkçe sanat yapmak isteyen birinin Türk halkını iyi tanması, onun sanatını, sanattan ne anladığını bilmesi gerekir.

Sonuç

Ömer Seyfettin, “Yeni Hayat” felsefesi bağlamında “Yeni Lisan” makalesini yazarak dil ve edebiyatla ilgili görüşlerini ifade etmiştir. Yazar, pek çok yerde ifade ettiği görüşlerini başka bir bağlamda 1918-1919 arasında yayımlanan ve 21 sayı çıkan *Türk Kadını* dergisinde de söz konusu etmiştir. Türk kadınlarının milliyetçi bir anlayışla gelişmesine hizmet eden *Türk Kadını* dergisinde zamanın önemli sanatçıları yazmışlardır. Ömer Seyfettin de bu dergide “Altı Derste Genç Kızlar İçin Doğal Yazma Sanatı” adlı seri yazı yazmıştır. Kendisi de bir öğretmen olan Ömer Seyfettin, genç kızlara etkili bir şekilde yazmayı bu derslerle anlatmaya çalışmıştır. Bu derslerin sonuncusu bulunmasa da derslerde hem yazarın dil ve edebiyat anlayışı hem de Türkçe kural ve anlayışına göre nasıl yazı yazılacağı örneklerle anlatılmıştır.

Sanatçı, bu yazılarda Millî Edebiyat Dönemi sanatçılarına dek eski edebiyatçılar, Tanzimatçılar, Servet-i Fünûncular ve hatta zamanının bazı yazar ve şairlerini Türkçe dil anlayışına uzak olmaları nedeniyle eleştirmiştir. Ona göre etkili yazmanın ilk şartı doğal olmak, halkın dil ve kelime anlayışına göre yazmaktır. Kolay olan en iyi olandır ve insan ana dilinde duygularını kolay bir şekilde ifade edebilir. Yazar bununla birlikte teknik için Batı'ya yönelmek gerektiğini söylemektedir.

Ömer Seyfettin'in bu seri yazısı aynı zamanda günümüz için daha çok önem kazanan “uzaktan eğitim”in de bir örneği olarak görülebilir. Bir öğretmen tavrıyla bilgi birikimini, anlayışını özellikle okul imkânı bulamayan genç kızlar için kullanan yazar, bu dersler sayesinde evdekilerin de doğru yazma sanatını öğrenebileceğini göstermek istemiştir. Türk medeniyetinin en önemli sorunlarından birinin kendinden uzaklaşmak olduğuna inanan Ömer Seyfettin, aile kurumunun temelini oluşturacak kadın eğitime bu açıdan önem vermiş bulunmaktadır. Bu derslerle yüzyıllardır ihmal edilen doğal yazmanın öğretilabileceğini, böylece milletin doğru bir edebiyat anlayışına kavuşacağına inanmıştır.

Kaynaklar

- Ömer Seyfettin (1 Kânûn-ı Evvel 1334 / 1 Aralık 1918). “Genç Kızlarımız İçin Altı Derste Tabî Yazmak Sanatı”. *Türk Kadını*, C. 1, Y. 1, S. 14, s. 216-218.
- Ömer Seyfettin (17 Nisan 1330 / 30 Nisan 1914). “Halk Nedir?”. *Türk Sözü*, Y. 1, S. 2, s. 9-11.
- Ömer Seyfettin (25 Mart 1335 / 25 Mart 1919). “Genç Kızlarımız İçin Altı Derste Tabî Yazmak Sanatı-Dördüncü Ders: Manasızlıklardan Sakınmak”. *Türk Kadını*, C. 1, Y. 1, S. 19, s. 300-301.
- Ömer Seyfettin (25 Şubat 1335 / 25 Şubat 1919). “Genç Kızlarımız İçin Altı Derste Tabî Yazmak Sanatı”. *Türk Kadını*, C. 1, Y. 1, S. 18, s. 284-286.
- Ömer Seyfettin (26 Kânûn-ı Evvel 1334 / 26 Aralık 1918). “Genç Kızlarımız İçin Altı Derste Tabî Yazmak Sanatı”. *Türk Kadını*, C. 1, Y. 1, S. 15, s. 233-236.
- Ömer Seyfettin (9 Kânûn-ı Sâni 1335 / 9 Ocak 1919). “Genç Kızlarımız İçin Tabî Yazmak Sanatı- İkinci Ders: Yazmaya Heves Etmeden Okumak”. *Türk Kadını*, C. 1, Y. 1, S. 16, s. 247-250.
- Poyraz, Esra Fahriye (2010). *II. Meşrutiyet Kadın Dergiciliği ve Türk Kadını Dergisi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi.
- Şinasi (2005). *Bütün Eserler*. (Haz. İsmail Parlatır - Nurullah Çetin). Ankara: Ekin Kitabevi.
- Türk Kadını (20 Haziran 1334 / 20 Haziran 1918). “Hanımlarımıza Bir Sual”, *Türk Kadını*, C. 1, Y. 1, S.3, s. 46.
- Türk Kadını (23 Mayıs 1334 / 23 Mayıs 1918). “Nasıl ve Niçin?”, *Türk Kadını*, C. 1, Y. 1, S. 1, s. 2.
- Türk Kadını (29 Ağustos 1334 / 29 Ağustos 1918). “Meccanen Abone Kaydediyoruz”, *Türk Kadını*, C. 1, Y. 1, S. 8, s. 128.
- Türk Kadını (8 Mayıs 1335 / 8 Mayıs 1919). “Fevkalade Nüşamız”, *Türk Kadını*, C. 1, Y. 1, S. 21, s. ön kapak.
- Türk, Hatem (2017). *10 Temmuz Meşrutiyet Bayramı Türk Aydınlarının II. Meşrutiyet Hakkındaki Duygu ve Düşünceleri*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

Türk, Hatem (2017). “Ziya Gökalp ve Yeni Hayat”. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 12(30), 463-474. Doi: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12787>

Ziya Gökalp [Demir Taş] (10 Ağustos 1327 / 23 Ağustos 1911). “Yeni Hayat ve Yeni Kıymetler”. *Genç Kalemler*, C. 2, S. 8, s. 138-141.

